

COLUMN

(Niet) gék dat passend onderwijs uitvallers oplevert

De schrijver van een column kan een gedragswetenschapper, leerkracht, onderzoeker, beleidsmaker en/of een ouder zijn. Wat zij gemeen hebben zijn hun ervaringen met mensen met een licht verstandelijke beperking. In deze LVB Onderzoek & Praktijk geven wij het woord aan Annie de Groot. Zij was vanaf 1976 tot haar pensioen in 2019 betrokken bij het Emaus College in Ermelo als leerkracht, orthopedagoog, directeur en beleidsadviseur. Ook heeft ze jarenlang gewerkt voor het Centrum voor Consultatie en Expertise (CCE). Van 2019 tot 2024 was ze als gedragskundige werkzaam in een Samenwerkingsverband van de scholen voor passend onderwijs en sinds 2019 werkt ze aan haar proefschrift over ouderbetrokkenheid bij de LVB-doelgroep. Daarnaast is ze al jarenlang lid van de redactie van LVB Onderzoek & Praktijk.

“Vind je het gek dat er vele uitvallers zijn in onze samenleving, die bedacht en ingericht is voor en door HBO+ niveau. En dan zijn we verbaasd dat een grote groep het niet meer begrijpt, afhaakt, vastloopt en soms langdurige zorg nodig heeft. We lijken niet erg bereid om bij de start van het beleid rekening te houden met verschillen in mogelijkheden van mensen.”

Aan het woord is Maartje Timmermans, directeur van het Landelijk Kenniscentrum LVB, in het interview met haar in het laatste voorjaarsnummer van dit Tijdschrift.

“Vind je het gek dat er vele uitvallers zijn in passend onderwijs, dat is bedacht door HBO+ niveau?”

EEN SYSTEEM OP MAAT VAN DE BELEIDSMAKER, NIET VAN DE LERAREN EN LEERLINGEN

Het onderwijscurriculum is de laatste 20 jaar flink uitgebreid. Er zijn vakken bijgekomen waar we tot voor kort het bestaan niet van wisten. Gezonde voeding, leefstijl, zorg voor het milieu, kunst en cultuur, digitale vaardigheden, burgerschap, natuurwandelingen, jeugdjournaal, sport en bewegen. Ik denk niet dat ik volledig ben. De tijd die over blijft voor de basisvaardigheden is beperkt en dan moet er in een hoog tempo heel wat gebeuren. De docent moet zich verdiepen in alle leerlingen, in alle vakken, lesstof aanbieden op maat, instructie geven op verschillende niveaus en dan nog alle sociale interacties begeleiden als daar tenminste nog tijd voor is.

Meerdere keren was ik in de gelegenheid in de keuken van dit passend onderwijs te kijken. Opvallend vond ik dat vele leerlingen in staat zijn in dit systeem te overleven en er zelfs vrolijk en ontspannen onder blijven. Maar ik zag ook leerlingen die het niet konden volgen. Vooral de theoretische vakken, de vele wisselingen, interacties en het hoge tempo, leverden spanning en frustraties op. Gedragsproblemen en verwijzingen naar het speciaal onderwijs lagen op de loer.

TE VEEL, TE SNEL, TE INGEWIKKELD

Zijn de eisen voor het onderwijscurriculum te hoog en te veel bedacht door beleidsmakers? Al die nieuwe vakken en thema's, waardevol – zeker – maar ze nemen kostbare tijd in beslag en dan komen de basisvaardigheden in de verdrinking. Dat geldt zeker voor leerlingen die iets meer tijd, aandacht en instructie nodig hebben. Terwijl we nu juist willen dat passend onderwijs ruimte biedt aan alle leerlingen: makkelijk lerend, moeilijk lerend, gemotiveerd, minder gemotiveerd, stilzitters en druktemakers.

Het speciaal onderwijs groeit (en daarmee de kosten) en vangt leerlingen op die hebben geleden onder de toegenomen prestatiedruk, het hoge tempo en het niet bij kunnen benen. Ze hebben gehoord dat ze niet mee kunnen komen en dat ze meer aandacht en begeleiding nodig hebben dan dat het regulier onderwijs kan bieden. Ze moeten naar een aparte school. Wat doet dat met het zelfbeeld en het zelfvertrouwen? Sommige leerlingen bloeien op binnen het speciaal onderwijs, krijgen nieuwe kansen,

genieten van de aandacht en kunnen in hun eigen tempo ontwikkelen. Anderen ervaren falen en tekortschieten en kunnen hun ontwikkelingsmogelijkheden nog steeds niet benutten. Daarnaast, wat denken de leerlingen en leraren van de reguliere school waar leerlingen uitvallen? Vinden zij het normaal dat het onderwijs leerlingen laat uitvallen? Ervaren de leraren dat ze te kortschieten? Wat gebeurt er met leraren die overvraagd worden en uitgeput raken. *Tijdens het eerste jaar van een lerarenopleiding vallen twee- tot driemaal zoveel studenten uit als bij andere opleidingen.* Ook veel beginnende leraren stoppen al na enkele jaren vanwege de hoge werkdruk. Het *is niet gék dat er leraren én leerlingen uitvallen met een systeem, dat de grillige eisen van de samenleving volgt en onvoldoende rekening houdt met de leraren en leerlingen in de klas.*

ONDERWIJS ALS OEFENPLAATS VOOR HET LEVEN

Leerlingen moeten binnen het onderwijs leren met anderen om te gaan, zwart en wit, slim en minder slim, sociaal en minder sociaal en vele andere schakeringen. Het doel van het onderwijs is leerlingen de ruimte te geven zich te ontwikkelen tot verantwoordelijke personen in de samenleving. Verantwoordelijk als persoon voor jezelf als lid van een gezin, werknemer en als burger in de maatschappij. Iedereen mag meedoen en niemand wordt buitengesloten. Het onderwijs moet zó zijn ingericht dat we het niet gek vinden dat leerlingen anders zijn, anders leren en zich anders ontwikkelen. De leraren moeten de kans krijgen de talenten, de beperkingen en de daaruit voortvloeiende behoeften van de leerlingen, te leren kennen. De leraren en leerlingen moeten zelf meedenken en meewerken om deze expertise in de eigen praktijk in te kunnen zetten. We leren de verschillen te begrijpen en ermee om te gaan. Minder nieuwe vakken en thema's, meer ruimte en rust voor de basis. Dan kunnen de hoog- en de laagbegaafden gewoon op school blijven en kunnen we de vraag "*Vind je het gek dat er vele uitvallers zijn in passend onderwijs?*" niet meer stellen, simpelweg omdat er dan niet meer vele uitvallers zijn.